

Apning av
Forbrukerdagene
15. mars 1988

Med forbehold om endringer
SPERRET til 15.3.88 kl 0900

Statsminister
Gro Harlem Brundtland
APNINGSTALE

Vår tid domineres av at tempo og kurs i den økonomiske og sosiale utvikling i verden har delt seg i to ulike spor. I de industrialiserte land er det egendynamikken i den industrielle og teknologiske utvikling som dominerer. I utviklingslandene, derimot, formørker fattigdommen og mangelen på utvikling sammen med miljøødeleggelsene folkenes fremtidshåp.

Arbeidsdeling, nasjonalt og internasjonalt, har gjort oss mer avhengige av hverandre, på tvers av yrkesgrupper, land ja også på tvers av kontinenter. Samtidig har hensynet til solidaritet og felles ansvar hatt trange tider.

Knappe ressurser kan brukes og fordeles for å tilfredsstille behov for flest mulig, men de kan også brukes som om ressursene var uendelige, og som om virkningene for helse og miljø av forbruksmønsteret ikke angår oss. Og begge disse hovedtendensene finnes side om side i dagens verden.

Verdens befolkning kan bli fordoblet i løpet av få tiår. Denne ene jord må gi plass til en verdensøkonomi flere ganger så stor som dagens. I tiårene fremover vil derfor forsvarlig bruk av ressurser bli en av de største utfordringer verden står overfor. Dette er uten tvil like viktig som arbeidet for fred og avspenning.

Det er også i et slikt perspektiv jeg er glad for at den internasjonale forbruker-organisasjonen IOCU har bedt sine

medlemsorganisasjoner gjøre rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling til tema for årets markering av forbrukerdagen. Dette er et tegn på en voksende vilje til å møte miljø og utviklingsspørsmålene med det alvor og brede engasjement som er nødvendig. Den internasjonale forbrukerbevegelse kan bli en viktig medspiller i arbeidet for legge om produksjonsprosesser og fordelingsmønstre slik at de ivaretar hensynene til miljø og helse og slik at ressursene kan utnyttes på en forsvarlig måte.

Dette har stor betydning, ikke bare for oss som forbrukere i hjemmene og i vårt eget nærmiljø. De valg vi gjør har også en global dimensjon. Vi bruker energi, kjemikalier, farmasøytiske produkter, mat og klær. Råvarer og foredling fra en rekke verdensdeler inngår i vår daglige husholdning. Våre valg og holdninger er en del av den globale økonomi og økologi.

Forbrukerpolitikkenes mål er å ivareta forbrukernes interesser. Sette forbrukerne bedre i stand til å foreta reelle valg. Men den teknologiske utvikling, internasjonaliseringen av produksjon og markeder og den stadig økende flom av varer og tjenester, gjør at forbrukerne stilles overfor et vell av informasjon som kompliserer og forkludrer valgsituasjonene.

Derfor er det så viktig å formidle kunnskap og skape forståelse. Derfor er også det opinionsskapende arbeid så viktig. Det er nødvendig å reise krav om tiltak og handling, og øve påvirkning på produksjon og ressursanvendelse. Dette har alltid vært sentrale oppgaver for forbrukerorganisasjonene som nå anlegge et stadig bredere perspektiv på sin rolle og sitt ansvar i samfunnsutviklingen: luft, vann og jord, disse goder er like avgjørende for trivsel og helse som varer og tjenester.

Forbrukerrådet har besluttet å integrere miljø- og ressurs spørsmål i sitt arbeid, og jeg hilser med glede at rådet i tiden framover vil legge stadig større vekt på disse sidene av forbrukerpolitikken.

A arbeide for større ressursbevissthet og å stimulere til alternative og besparende produksjonsformer er viktige forbrukersaker. Det er forbrukerarbeid på fremtidens premisser, på vegne av dem som kommer etter oss og som vi låner denne verden fra.

Hvor ofte hører vi ikke at det er forbrukernes etterspørsel som best kan styre produsentens tilbud og at den frie konkurransen derfor er det som best ivaretar forbrukernes interesser? I virkelighetens verden vet vi at dette bildet er langt mer sammensatt. Vi påvirkes av mange forhold og krefter, også som forbrukere. Bl.a. er det ofte sider ved produktene vi ikke kan ha kunnskap om og som dermed avskjærer oss fra reelle valg.

Miljø-ødeleggelser og press på forgjengelige ressurser er knyttet til produksjon, ved at produksjonen i seg selv forurenses og ved at knappe ressurser uttømmes. Det er knyttet til selve forbruket. Engangsemballasje og utslipp av skadelige stoffer, avgasser fra bilbruk og gasser som skader vårt ozonlag. Og vi møter miljøproblemene når de tingene vi har anskaffet ikke lenger er brukelige, men er blitt skrot. Også da representerer de ofte et miljøproblem.

Arbeide for større ressursbevissthet og materialnøkternhet, stimulans av alternative produksjonsformer og alternative råmaterialer er også en viktig forbrukersak. Både av hensyn til kostnader, miljø og bevaring av ressurser.

Hensynet til miljøet i forbrukerpolitisk sammenheng må bli en del av våre valg som forbrukere. Her må den viktigste delen av arbeidet skje gjennom forskning og utvikling på produsentsiden, gjennom lovgivning og kontroll.

Men vi kan også selv - som forbrukere - aktivt bidra ved bevisst å velge miljøvennlige produkter. "Vask fosfatfritt" er en viktig del av arbeidet for å redde Mjøsa og andre utsatte vassdrag. Men slike valg krever kunnskap om produktet og dets virkning på miljøet.

I Forbundsrepublikken Tyskland og i Sverige har man startet arbeidet med miljømerking av et bredt spekter av produkter. De mest miljøvennlige produktene utstyres med en miljøgodkjenning i form av et eget merke. Det ligger en ikke ubetydelig påvirkningsdimensjon i dette. Det skal ikke så mange forbrukere til som i praksis viser at de foretrekker miljøvennlige produkter før det vil påvirke markedet.

At det nå er vel 2000 miljømerkede produkter i Forbundsrepublikken understreker dette. Derfor er det gledelig at Forbrukerrådet har tatt opp arbeidet med miljømerking.

Rapporten "Vår felles fremtid" understreker farene ved å fortsette på den kurs vi har fulgt. Men hovedbudskapet er likevel at det nytter å komme over på en utvikling som naturen kan tåle. Hele vår utvikling er knyttet til bruk av det naturen byr oss - fra vi formet de første redskaper av stein - til dagens avanserte datateknologi. Også vår framtidige utvikling er knyttet til bruk av naturressurser.

Derfor må vi over på en bærekraftig utvikling, hvor vi bruker naturen uten å forbruke den. Bare slik kan vi sikre livsgrunnlaget også for de kommende generasjoner.

Her ønsker jeg forbrukerorganisasjonen velkommen som viktige pådrivere. Overfor produsenter og myndigheter - og overfor forbrukerne. Forbrukerinstitusjonene både kan og bør spille en viktig rolle når det gjelder formidling av kunnskap og for å skape den forståelse som er en forutsetning for handling i kunnskapens kjølvann.

Til slutt: Det er naturlig at Norge er hovedarbeidsplassen for norske forbrukerorganisasjoner. Det betyr imidlertid ikke at vi skal være oss selv nok. Vi har også et ansvar som går ut over dette. Det er dessverre en kjennsgjerning at mange utviklingsland idag er blitt dumpeplass for produkter som ikke lenger er tillatt i mange industrialiserte land, og at innbyggere i land som er mindre heldig stillet enn Norge er blitt ofre for en hensynsløs

markedsføring. Særlig har dette vært tilfelle m.h.t. kjemikalier og medisinske preparater.

Det vil alltid stå sentralt i forbrukerpolitikken å gi reelle like rettigheter til alle, og å gi stemme til dem som idag ikke blir hørt. Menneskenes rett til å forme sin egen fremtid er sentrale elementer i regjeringens politikk. Det er en bærebjelke og en premiss for forbrukerorganisasjonene og en forutsetning for å skape en bærekraftig utvikling.

Vi kan utvikle produkter, energiformer, industriprosesser, transportsystemer og bosettingsmønstre som er i samsvar med de krav som stilles for helse og miljø. I det globale perspektiv er de vi i de rike land som har hovedansvaret. Det er vi som bruker det vesentligste av ressursene, totalt og per hode. Det er vi som har færrest udekkede behov, og det er vi som har de tekniske forutsetninger til å gjøre ting på en mer rasjonell måte.

For ti år siden holdt jeg som miljøvernminister et foredrag om avveininger mellom vekst og vern. Bl.a. lot jeg følgende hjertesukk falle: "Mangelen på innsikt i og dermed erkjennelsene av fundamentale sammenhenger mellom naturprosesser og samfunnsmessige aktiviteter kan i fremtiden bli en alvorlig hindring for den nytenkning som vil være nødvendig for å møte de utfordringer vi står overfor".

I dag kan vi ikke hevde at vi mangler innsikt i sammenhengene. Men i den strøm av detaljinformasjon som truer med å overvelde oss hver dag trenger vi å minnes om grunnleggende hensyn til oss selv, til våre naboer i alle land og til våre etterkommere.

Som den amerikanske økonom John K. Galbraith sa det: "Uten klare målsettinger kan vi komme til å arbeide oss inn i en utilsiktet situasjon med den største entusiasme."

Jeg ønsker lykke til med denne konferansen og med det viktige arbeid vi alle står foran for å klarlegge kursen mot en utvikling som er bærekraftig.